

SPRAWOZDANIA NAUKOWE

SPRAWOZDANIE Z UROCZYSTOŚCI ODNOWIENIA DOKTORATU
PROFESORA WIESŁAWA PUSIA – ZAŁOŻYCIELA CZASOPISMA
„STUDIA Z HISTORII SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ XIX I XX WIEKU”,
ŁÓDŹ, 27 CZERWCA 2023 R.

SUMMARY

Report on the ceremony for the renewal of the doctoral degree of Professor Wiesław Puś – the founder of the journal “Studies in Social and Economic History of the 19th and 20th Centuries” [„Studia z Historii Społeczno-Gospodarczej XIX i XX Wieku”], Lodz, June 27, 2023

Among academic ceremonies, those aimed at honoring the most outstanding and deserving individuals in the community have a special dimension. At the University of Lodz, since 2004, such individuals associated with the university have been honored with a doctoral renewal ceremony on the fiftieth anniversary of their doctorate. On June 27, 2023, in the beautiful hall of the Biedermann Palace of the University of Lodz, such an honor was given to Prof. Wiesław Puś, a historian still professionally connected with the University of Lodz, the originator, founder and first Editor-in-Chief of the scientific journal “Studies in Social and Economic History of the 19th and 20th Centuries.” The promoter of the doctoral renewal was Prof. Jarosław Kita, PhD, head of the Department of 19th Century Polish History, who delivered the occasional laudation. The ceremony was attended by a group of friends, colleagues and students of the Professor, who has made enormous contributions not only to the development of Łódź history, but also to the entire University, where he was rector for two terms.

KEYWORDS: Prof. Wiesław Puś, jubilee, doctoral renewal, University of Lodz

STRESZCZENIE

Wśród uroczystości akademickich szczególny wymiar posiadają te, które mają na celu uhonorowanie najwybitniejszych i najbardziej zasłużonych osób dla środowiska. W Uniwersytecie Łódzkim od 2004 r. takie osoby związane z uczelnią honorowane są uroczystością odnowienia doktoratu w pięćdziesiątą rocznicę jego uzyskania. W dniu 27 czerwca 2023 r. w pięknej sali Pałacu Biedermanna UŁ takie wyróżnienie otrzymał prof. dr hab. Wiesław Puś, historyk nadal związany zawodowo z UŁ, pomysłodawca, założyciel i pierwszy Redaktor Naczelny

czasopisma naukowego „Studia z Historii Społeczno-Gospodarczej XIX i XX Wieku”. Promotorem odnowienia doktoratu był prof. dr hab. Jarosław Kita, kierownik Katedry Historii Polski XIX wieku, który wygłosił okolicznościową laudację. Na uroczystość przybyło grono przyjaciół, współpracowników i uczniów Profesora, który ma ogromne zasługi nie tylko dla rozwoju łódzkiej historii, ale także całej Uczelni, w której przez dwie kadencje był rektorem.

SŁOWA KLUCZOWE: prof. Wiesław Puś, jubileusz, odnowienie doktoratu, Uniwersytet Łódzki

Wśród akademickich uroczystości jubileuszowych szczególny wymiar przybierają te, które poświęcone są wybitnym ludziom i ich udziałowi w rozwoju nauki i kultury. Są to wydarzenia nabierające rangi spotkania z mistrzem, z człowiekiem, z jego wiedzą i mądrością, doświadczeniem i spuścizną, będące wynikiem dotychczasowych dokonań. Uczelnie honorują takie osobistości nadawaniem im tytułu doktora *honoris causa*¹. Jednak w przypadku kiedy w grę wchodzi wybitni badacze związani pracą naukowo-zawodową z własną uczelnią, ich uhonorowanie przybiera charakter uroczystości odnowienia doktoratu w pięćdziesiątą rocznicę jego uzyskania. Takie wydarzenia mają miejsce w Uniwersytecie Łódzkim (UŁ) już od blisko 20 lat, a jako pierwszego uhonorowano w 2004 r. prof. Lecha Wojtczaka².

W czerwcu 2023 r. dziesięcioro kolejnych osób związanych z UŁ otrzymało takie wyróżnienie, a wśród nich był także prof. dr hab. Wiesław Puś, historyk nadal związany zawodowo z Uczelnią, pomysłodawca, założyciel i pierwszy redaktor naczelny czasopisma naukowego „Studia z Historii Społeczno-Gospodarczej XIX i XX Wieku”. W dniu 27 czerwca 2023 r. w pięknej sali Pałacu Biedermanna prof. W. Puś, któremu bardzo wiele zawdzięcza UŁ, odbierał to wielkie wyróżnienie wspólnie z prof. Anną Kuligowską-Korzeniewską, która zaliczana jest do grona najwybitniejszych historyków teatru polskiego. Oficjalnego otwarcia uroczystości dokonała Jej Magnificencja Rektor UŁ, prof. dr hab. Elżbieta Żądzińska, w obecności przedstawicieli władz uczelni i kilku jej wydziałów oraz zaproszonych gości.

Promotor jubileuszu odnowienia doktoratu prof. W. Pusia, prof. dr hab. Jarosław Kita, kierownik Katedry Historii Polski XIX w. UŁ wygłosił laudację, przedstawiając sylwetkę naukową Jubilata. Następnie JM Rektor UŁ, prof. E. Żądzińska, w asyście dziekana Wydziału Filozoficzno-Historycznego, prof. dr hab. Macieja Kokozko i promotora prof. J. Kity wręczyła Jubilatowi pamiątkowy dyplom.

¹ Cf. Agnieszka Mikołajczyk-Jarno, *Doktoraty „Honoris Causa” w zasobie Archiwum Uniwersytetu Łódzkiego*, „Rocznik Łódzki” 2023, t. 73, s. 73–101.

² Prof. Lech Wojtczak (1926–2019) – biochemik, członek rzeczywisty PAN, w 1954 r. w UŁ otrzymał stopień kandydata nauk (w czasach stalinowskich odpowiednik stopnia doktora) na podstawie pracy pt. *Badania nad enzymami oddechowymi mola woskowego, Galleria mellonella L.*, napisanej pod kierunkiem prof. Włodzimierza Niemierki.

Laudacja

Profesor doktor habilitowany Wiesław Puś (ur. 17 kwietnia 1940 r.) jest osobą, której osiągnięcia na niwie naukowej i zasługi w sferze dydaktyki oraz ogromne zaangażowanie organizacyjne na rzecz rozwoju UŁ są niewątpliwie szczególne. Jest ceniony nie tylko w świecie łódzkiej humanistyki. Jego długa droga naukowa i zawodowa jest związana z UŁ, w którym podjął studia historyczne w roku 1960 i do chwili obecnej aktywnie pracuje naukowo i dydaktycznie. Już jako student działał w ruchu naukowym poprzez uczestnictwo w pracach Studenckiego Koła Naukowego Historyków, w którym pełnił funkcję prezesa (1963–1964). Jego ówczesne zainteresowania oscylowały wokół dziejów średniowiecznej wojskowości. Studia ukończył w 1965 r., a praca magisterska pt. *Cudzoziemcy i obce oddziały posiłkowe w służbie polskiej do początku XIV wieku* napisana została pod kierunkiem prof. Stefana Krakowskiego. Jej obszernie fragmenty zostały później opublikowane w formie artykułów, w tym również w językach francuskim i rosyjskim.

W 1966 r. został zatrudniony jako asystent stażysta w ówczesnym Instytucie Historycznym UŁ. Podejmując pracę naukową, odszedł od swojej wcześniejszej pasji, czyli problematyki mediewistycznej, a z czasem stał się znakomitym badaczem dziejów gospodarczych i społecznych XIX i XX w. W pierwszym okresie (w latach 1966–1972) Jego zainteresowania naukowe skupiały się przede wszystkim na zagadnieniach związanych z problematyką dziejów przemysłu włókienniczego w XIX w. i w początkach XX w., ze szczególnym uwzględnieniem struktury oraz dynamiki rozwoju tej gałęzi przemysłu w Królestwie Polskim. Jako magister zaprezentował wyniki swoich badań na X Powszechnym Zjeździe Historyków Polskich w Lublinie, który odbył się w 1969 r. Ten pierwszy okres zamknęła dysertacja doktorska pt. *Przemysł włókienniczy w Królestwie Polskim w latach 1870–1900. Zagadnienia struktury i dynamiki rozwoju*, którą przygotował pod kierunkiem prof. Gryzeldy Missalowej, a obronił w grudniu 1972 r. Rozprawa doktorska ukazała się drukiem w Wydawnictwie Uniwersytetu Łódzkiego w 1976 r. i spotkała się z przychylnym przyjęciem specjalistów.

Niemal od początku swej pracy naukowej, przez blisko 20 lat, aktywnie uczestniczył w pracach Komisji Historii Przemysłu działającej przy Komitecie Nauk Historycznych Polskiej Akademii Nauk, kierowanej przez prof. Irenę Pietrzak-Pawłowską. Pod wpływem tej znakomitej badaczki dziejów gospodarczych Polski XIX i XX w. rozszerzył swój krąg zainteresowań badawczych, a jedną z istotnych konsekwencji tej współpracy stało się powołanie w 1978 r. w Instytucie Historii UŁ Interdyscyplinarnego Zespołu Badań nad Historią Przemysłu, którym kierował. Zespół ten nawiązał m.in. współpracę z historykami francuskimi z Uniwersytetu Lyon 2 i Uniwersytetu Lille 3, a jej owocem były m.in. sesje

naukowe organizowane na przemian w Łodzi i Lyonie w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX w. Badania te przyczyniły się nie tylko do internacjonalizacji wyników pracy naukowej W. Pusia, lecz także do przygotowania rozprawy habilitacyjnej. W listopadzie 1984 r. na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UŁ odbyło się Jego kolokwium habilitacyjne. Na podstawie rozprawy pt. *Przemysł Królestwa Polskiego w latach 1870–1914. Problemy struktury i koncentracji* oraz ówczesnego dorobku naukowego (blisko 50 publikacji) otrzymał stopień doktora habilitowanego. Monografia habilitacyjna uzyskała znakomite opinie recenzentów, a byli nimi: prof. Czesław Łuczak, prof. Irena Pietrzak-Pawłowska i prof. Józef Śmiałowski. W ślad za uzyskaniem stopnia doktora habilitowanego poszły kolejne awanse naukowe. W 1985 r. otrzymał nominację na etat docenta, w grudniu 1990 r. został mianowany na stanowisko profesora nadzwyczajnego w Katedrze Historii Społeczno-Gospodarczej UŁ, 29 grudnia 1998 r. uzyskał tytuł naukowy profesora nauk humanistycznych nadany przez Prezydenta RP, a dwa lata później został mianowany na stanowisko profesora zwyczajnego w Uniwersytecie Łódzkim.

Po habilitacji zainteresowania naukowe prof. Pusia oscyływały wokół problemu historii miast przemysłowych oraz procesów kształtowania się aglomeracji miejsko-przemysłowych. Swoje ustalenia badawcze prezentował na zaproszenie m.in. podczas XIV Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Łodzi (1989 r.) i w 1990 r. na X Międzynarodowym Kongresie Historii Gospodarczej w Leuven (Belgia). Lata prowadzonych kwerend źródłowych i analiz pozwoliły prof. Pusiowi na zgromadzenie i opracowanie ogromnego zbioru materiałów statystycznych dotyczących przemysłu Królestwa Polskiego w dobie zaborów. W 2013 r. zdecydował się udostępnić ten ogromny i cenny materiał innym badaczom, wydając monografię źródłową pt. *Statystyka przemysłu Królestwa Polskiego w latach 1879–1913. Materiały źródłowe*. Ponadto w ostatniej dekadzie podjął badania nad przemysłem ziemiańskim tej części ziem dawnej Rzeczypospolitej, co zaowocowało cenną monografią pt. *Przemysł w majątkach ziemiańskich Królestwa Polskiego w latach 1879–1913* (2018).

Poza głównym nurtem badawczym obejmującym zagadnienia dziejów przemysłu Królestwa Polskiego prof. Puś zajmuje się także problematyką regionalną. Efektem tych zainteresowań stał się udział, jako współautor, w opracowaniu monografii historycznych kilku miast i regionów Polski centralnej, takich jak: Kalisz, Tomaszów Mazowiecki, Łódź, Piotrków Trybunalski, Zgierz, Łask, powiat rawski, województwo skierniewickie. Ponadto w końcu lat osiemdziesiątych XX w. prof. Puś zainteresował się dziejami Żydów łódzkich, ze szczególnym uwzględnieniem ich roli w życiu gospodarczym, czego efektem stała się m.in. monografia pt. *Żydzi w Łodzi w latach zaborów 1793–1914* (1998 i dwa kolejne wydania). Należy podkreślić, iż dla ułatwienia badań nad problematyką żydowską, staraniem

prof. Pusia, zostało powołane Centrum Badań Żydowskich Instytutu Historii UŁ, działające od 1 lipca 2005 r. Należy jeszcze wskazać, iż Profesor ma na koncie cenne monografie poświęcone łódzkiemu środowisku naukowemu i przeszłości Uniwersytetu Łódzkiego. Ogółem Jego dorobek naukowy obejmuje ponad 200 pozycji, w tym 12 monografii.

W dokonaniach każdego nauczyciela akademickiego niezwykle ważne jest kształcenie młodej kadry. W tym zakresie prof. Puś również ma niemałe osiągnięcia. Dotychczas wypromował ponad 300 magistrantów, a osiem osób pod jego kierunkiem napisało zakończone obronami dysertacje doktorskie. Jeden z Jego uczniów uzyskał tytuł naukowy profesora, a kolejny z nich stopień doktora habilitowanego. Ponadto Jubilat wielokrotnie jako recenzent przygotowywał opinie w przewodach doktorskich i habilitacyjnych oraz w postępowaniach o nadanie tytułu profesora.

Profesor potrafi umiejętnie łączyć pracę naukowo-dydaktyczną z działalnością organizacyjną na rzecz Wydziału Filozoficzno-Historycznego UŁ oraz łódzkiego i ogólnopolskiego środowiska naukowego. Przez kilkanaście lat kierował Katedrą Historii Społeczno-Gospodarczej na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UŁ. W latach 1990–1996 przez dwie kadencje był dziekanem tego wydziału. Z kolei w latach 1996–2002 pełnił funkcję prorektora UŁ do spraw nauczania. W tym okresie brał aktywny udział w powołaniu w 1998 r. Uniwersyteckiej Komisji Akredytacyjnej, pierwszej w polskim szkolnictwie wyższym instytucji zajmującej się oceną jakości nauczania, oraz był jej członkiem, pierwszym z ramienia Uniwersytetu Łódzkiego. W dniu 17 maja 2002 r. został wybrany na stanowisko rektora UŁ na kadencję 2002–2005 i ponownie, w maju 2005 r., na kolejną kadencję obejmującą lata 2005–2008. Jako Rektor UŁ przyczynił się do wyraźnej rozbudowy i unowocześnienia infrastruktury różnych jednostek uczelni. Jego zasługi i autorytet sprawiły, że został powołany na członka Komisji do spraw Godności Akademickich UŁ.

Od kilkudziesięciu lat prof. Puś jest związany ze społecznym ruchem naukowym. Od 1967 r. bierze aktywny udział w pracach Polskiego Towarzystwa Historycznego (PTH), w którym w latach 1990–1991 pełnił funkcję prezesa Oddziału Łódzkiego. Wcześniej, w latach 1985–1989, był członkiem komisji programowej XIV Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Łodzi, a jednocześnie sekretarzem organizacyjnym tego znaczącego przedsięwzięcia. Podczas Walnego Zgromadzenia Delegatów PTH w 2007 r. jednomyślnie został przyznany prof. Pusiowi tytuł honorowego członka PTH. Od 1985 r. jest także członkiem Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. Ponadto w latach 1996–2002 był członkiem Komitetu Nauk Historycznych Polskiej Akademii Nauk.

W 2003 r. z inicjatywy Profesora założone zostało czasopismo naukowe „Studia z Historii Społeczno-Gospodarczej XIX i XX Wieku”, które bez przerwy ukazuje się do chwili obecnej. Prof. Puś był pierwszym Redaktorem Naczelnym periodyku, a od 2009 r. przewodniczył Radzie Naukowej czasopisma, które jest jedynym, obok „Roczników Dziejów Społeczno-Gospodarczych”, na polskim rynku wydawniczym podejmującym *sensu stricte* problematykę społeczno-gospodarczą.

Za działalność naukową, organizacyjną i społeczną prof. Puś był wielokrotnie nagradzany przez resortowych ministrów i kolejnych rektorów UŁ. Jest laureatem Nagrody Miasta Łodzi (2000). Wśród Jego licznych odznaczeń należy wskazać m.in.: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1990), Złoty Krzyż Zasługi (1978) oraz Medal Komisji Edukacji Narodowej (1996).

Po zakończeniu laudacji miał miejsce najdonioślejszy moment uroczystości, którym było przemówienie samego Jubilata, mające walory krótkiego wykładu naukowego, a zarazem wspomnienia osób oraz najistotniejszych wydarzeń, które miały wpływ na przebieg Jego życia i kariery naukowej. Szczególne miejsce w tym wystąpieniu przypadło Jego Rodzinie, Żonie Lenie i Synowi Wojtkowi, wykładowcy znanej łódzkiej uczelni – Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. L. Schillera. Całe wystąpienie prof. Pusia nacechowane było ogromną wiedzą, mądrością życiową, a przede wszystkim wielką pokorą wobec siebie samego i własnych dokonań. Nie było w nim słów mówiących o wielkich czynach czy osiągnięciach, choć Jubilat zmierzył się z wieloma trudnymi okresami w dziejach naszego kraju.

W tej pięknej uroczystości uczestniczyli przedstawiciele różnych środowisk i pokoleń. Swój szacunek przybyli wyrazić mu uczniowie i współpracownicy, a także ci, którzy mieli przyjemność poznania Pana Profesora w Jego różnorodnej działalności. Uroczystość zakończyło spotkanie przy lampce wina, podczas którego był czas na gratulacje, życzenia i wspomnienia.

Jarosław Kita

Uniwersytet Łódzki • University of Lodz

<https://orcid.org/0000-0002-8374-2848>

NOTKA O AUTORZE • ABOUT THE AUTHOR

Prof. dr hab. Jarosław Kita – kierownik Katedry Historii Polski XIX wieku w Instytucie Historii na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Łódzkiego, członek Komitetu Nauk Historycznych Polskiej Akademii Nauk, członek Prezydium Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historycznego.

Zainteresowania naukowe: historia społeczna i gospodarcza XIX i XX w., dzieje społeczeństwa polskiego na tle porównawczym ze społeczeństwami Europy Środkowo-Wschodniej, historia ziemiaństwa polskiego, europejska kultura uzdrowiskowa XIX–XXI w., dzieje wojskowości polskiej w dobie zaborów, historia nauki w XIX–XXI w., przeszłość łódzkiego środowiska naukowego, dzieje miast regionu Polski centralnej.

jaroslaw.kita@uni.lodz.pl